

fulta interdum hostilibus suspicionibus obtricitatur, quasi civilis auctoritatis cardines concutiat, in eiusque iura involeat. « Quas adversus suspiciones — affirmat Pontifex — Nos (salvis iis omnibus atque integris, quae Decessor Noster im. m. Pius XI, per Encyclicas Litteras *Quas primas* die xi mensis Decembris a. MDCCCCXXV datus, edocuit de Iesu Christi Regis eiusque Ecclesiae potestate) apostolica sinceritate declaramus Ecclesiam esse prorsus ab eiusmodi propositis alienam, quum eadem ad homines omnes materna brachia pandat, non ut in eos dominetur, sed ut iisdem qua potest ope inserviat. Neque in peculiarem ac proprium ceterarum legitimarum auctoritatum locum se sufficere conatur, sed potius easdem adiuvat, divini Conditoris sui spiritu per vasa, eiusque vestigiis insistens, qui *pertransiit bene faciendo.*²⁰ Ecclesia enim edicit ac praedicat obedientiam observantiamque terrenis potestatibus deberi, quae suam a Deo nobilem originem obtinent; ac Christi Domini pracepto obsequitur dicentis: *Reddite quae sunt Caesaris, Caesari.*²¹

(*Ad proximum numerum.*)

ANNALES

Europaeum discrimen

Incursione in Finnicam regionem a Russis facta, queritur vehementer Finnicae reipublicae Praeses de concussis iuribus apud Nationum Societatem, quae, audita altera parte, huius expulsionem a Societate decernit. Russi vero hanc poenam minimi faciunt, imo quasi vinculo quovis soluti acrius in parvum illum populum saeviunt, ne senibus quidem, foeminis puerisque effugium hac illac potentibus, quinimo neque infirmis in nosocomiis degentibus, incendiariis globis suis, minime parcentes.

Obstant Finnici, tamque strenue obstant, ut, miles unus contra quinquaginta et ultra hostes, impediunt quominus hi aliquam Finnici territorii partem suam faciant; quin

²⁰ *Act.*, X, 38.

²¹ *MATTH.*, XXII, 21.

etiam ultra fines passim reiiciunt, persequuntur, profligant, decimant, spoliaque ampla referunt. Quousque vero heroicus ille parvus populus contra Russicam molem durare poterit?...

Inter Anglo-Gallos et Germanos conflitatio in terris inter utriusque partis vigillum concursus agitatur; in mari incendiarii globuli vagantes non bellantium modo, sed nationum neutri parti faventibus naves quotidie submergunt. Acie tantum decentatum est apud Uruguiana litora in inferiore America inter Anglicas quasdam bellicas naves et loricatam navem Germanicam, cui nomen *Admiral Scheer von Spee*, quam, quum damna passa esset perfugiumque in Montisvidei portu ad ea reparanda quaesiisset, quumque inde ex gentium iure de bellantibus in regionibus mediis se gerentium post aliquot horas sibi proficiscendum esset, potius quam Anglorum in insidiis subsidentium praeda fieret, maluit eius imperator a classiariis suis igne dirui; post quae ipse sibi mortem consivit.

Italici felices eventus

Die IV mens. Decembris, Italicorum Rex Imperator cum uxore Summum Pontificem Pium XII Romae in aedibus Vaticanis sollemniter visitavit; qui vicissim eos regiamque familiam die XXVIII eiusdem mensis pari ritu revisit, ovante atque gratulante Romano populo, qui hinc pacem et amicitiam inter Italicum Statum et Christi Ecclesiam, a Pio PP. XI anno MCMXXIX restitutam, fauste ac feliciter confirmatam vidit.

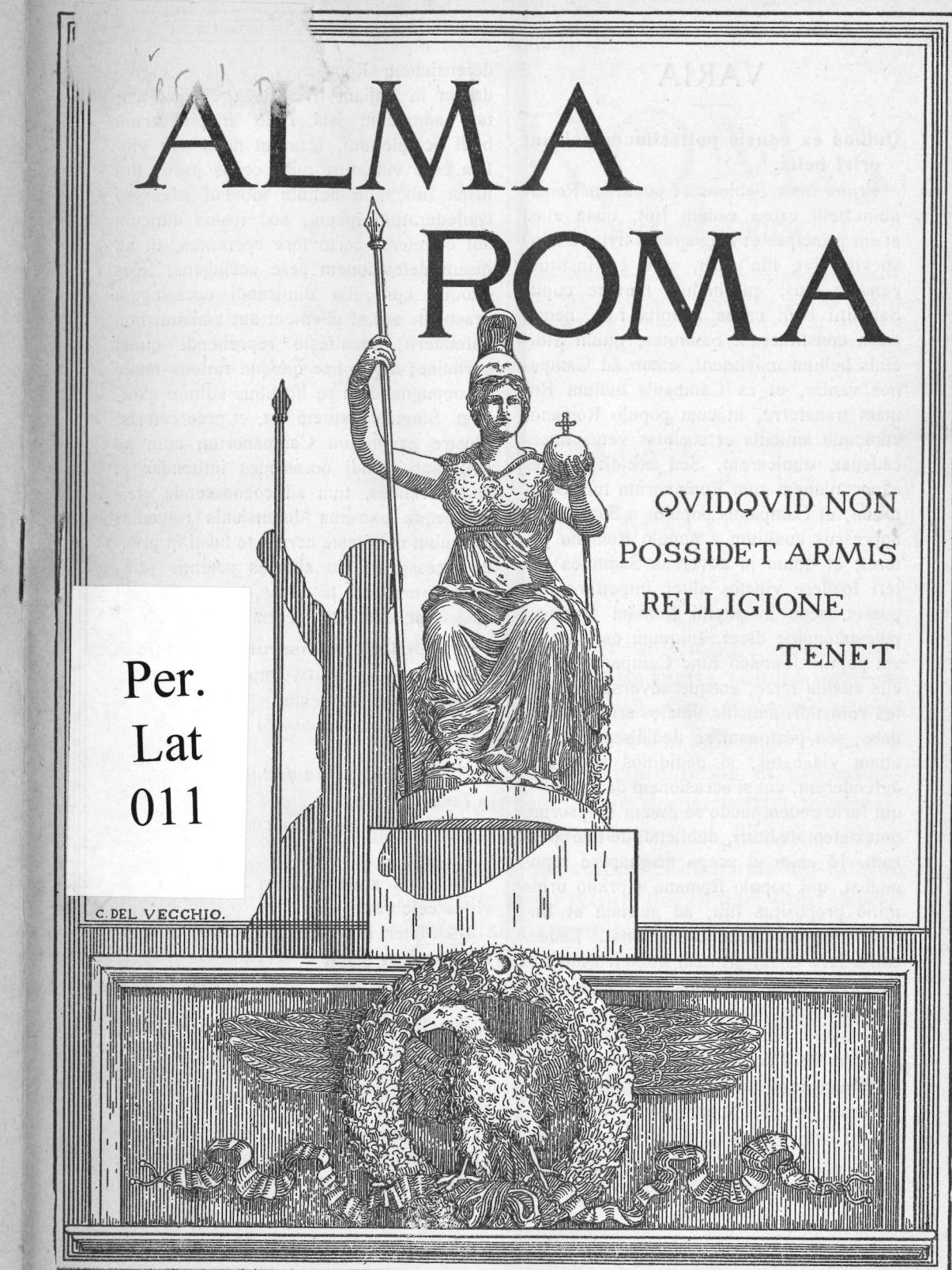
POPICOLA.

IMPRIMATUR:

† Fr. ALFONSI C. DE ROMANIS, Ep. Porphyreonen.
Vic. Gen. Civitatis Vaticanae.

Dr. JOSEPHUS FORNARI, Moderator, Sponsor.

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS

VARIA

Quibus ex causis potissimum soleant oriri bella.¹

Prima inter Sabinos et populum Romanum belli causa eadem fuit, quae alios etiam principes et magistratus irritare consuevit, sive illa casu, sive ex instituto pendeat eius, qui bellum movere cupit. Samnitii belli causa fortuita fuit, neque enim constituerant Samnites, quem Sidicinis bellum movissent, etiam ad Campanos venire, et ex Campanis bellum Romanum transferre, ut cum populo Romano, cum quo amicitia et societas vetus intercedebat, dimicarent. Sed accidit praeter expectationem cum Romanorum tum Samnitum, ut Campanus populus a Samnitibus oppressus auxilium a populo Romano peteret, et quem id adversus Samnites veteri foedere vincitos aliter impetrare non posset, sese in populi Romani ditionem potestatemque daret. Iniquum esse visum est populo Romano tunc Campanis ut sociis auxilia ferre, eosque adversus Samnites vetustiori amicitia vincitos armis defendere; sed postquam se dedidissent, turpe etiam videbatur, si dediditos suos non defenserent, aut si occasionem darent aliis, qui forte eodem modo se essent in ipsorum potestatem dedituri, dubitandi de fide ipsorum. Id enim ei scopo magnopere repugnabat, qui populo Romano a primo urbis initio propositus fuit, ad gloriam et Imperii magnitudinem perveniendi. Eadem causa fere etiam primum bellum Punicum excitavit, quod adversus Carthaginenses Romani forte Messanenses in Sicilia defendissent. Sed non fortuita fuit secunda eiusdem belli occasio, quod Annibal, Carthaginensis imperator, de industria Saguntinis, populi Romani sociis in Hispania bellum movisset, ut exciti ad illorum

defensionem Romani, occasionem Poeno darent in Italiam traiiciendi. Estque usitata admodum ista ratio arripiendarum belli occasionum. Nam ut fides non violata esse videatur, quae certis pactis diu firma fuit, non bellum movent adversus confederatum ipsum, sed ipsius amicum aut clientem, certo fore sperantes, ut ad ipsam defensionem sese accingens, ipsis quoque cum illo dimicandi occasionem praebat; aut si clientem aut amicum non defenderit, manifeste reprehendi queat perfidiae; atque hac quoque ratione facile ad oppugnandum se hostibus aditum exhibeat. Singulare autem est, et prae ceteris, illustre exemplum Campanorum cum ad belli suscipiendi occasiones intuendas et considerandas, tum ad cognoscenda arripiendaque extrema defensionis remedia; ut, quem manifeste cernas te hosti in praedam cessurum, in alterius potentis principis potestatem te dedas, a quo defendi queas, ut Campani fecerunt.

Pro iudicibus mensarum elegantibus

ESCARUM ORDO:

Furfuricula iurulenta.

Fricta et varia obsonia more Subalpinorum.

Capo elixus oryxa fartus.

Turdi veru assi.

Mala aurea saccharo condita.

Icosa

TUCCIUS apud amicum domesticas divitias celebrat.

— Mater mea — inquit — vel in dentibus aureas gemmas servat!

Amicus TUCCIO:

— Quot muribus putas felem ieunium solvere sibi posse?

TUCCIUS: — Uno, profecto; deinde enim ieunus non est amplius!

Aenigmata in fasciculo mensis Decembris MCMXXXIX proposita his respondent:

1) *Iocus, Focus;* 2) *Vafer, Afer.*

¹ Ex NICOLAI MACHIAVELLI opere: « De republica disputationes ex prima decade T. Livii » latine vertit H. BINDI.

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Premium subnotationis an. MCMXL est pro Italia libell. 15; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 30 exaequans; ante solvendum rectoque tramite mittendum sive ad JOSEPHUM FORNARI doctorem Romanum, Via del Governo Vecchio, 96 sive ad Typographiam Polyglottam Vaticanam, Città del Vaticano

“ALMA ROMA” IN ANNUM MCMXL

Novo anno ineunte, qui vitae nostrae erit septimus supra vigesimum, haud profecto nimias singularesque difficultates nobis dissimulamus, quae ex temporum adiunctis obviam fiunt; minime vero eo animo deficientes, qui nunquam non in longissimo quod emensi sumus itinere succurrit, atque oculos acriter semper intendentis ad proposita assequenda, quibuscum opus hoc nostrum condidimus et proseguiri sumus, ad novum scilicet parandum triumphum Romae matris universae, per vinculum, non quidem ultimum, materni sermonis, illis viris saltem communis, quorum doctrinae munus erit cultum et humanitatem futurae aetati imponere. In hodierno igitur tanto rerum discrimine, opus alacritatis operaequa plenum eo magis ab iis omnibus requiritur, qui ipsarum rerum instaurationem appetunt principiis Romae aeternae fultam; aeternae, dicimus, quippe centrum fuerit constituta Christi radians veritatem. Ad id tributum pro parte nostra solvemus, tributum quocumque vires suppeditent, mentis ac sermonis, eiusque non inanimis, sed vitalis semper, aptique ad omnes res vel recentissimas hodiernasque exprimendas, novumque pacifcae unitatis commercium restituendum.

Nisus vero noster inutiles evident, nisi sociorum nostrorum non bona voluntas modo, sed actio sollicita uniatur. Extremorum annorum

tristes vices plures ex sociis a nobis circumscidere, in Hispania primum, ac deinde in Cecoslovachia, postea in Polonia, recentissime autem, hisce nempe diebus, in Balticis regionibus, quo etiam vox nostra grata acceptaque insonabat: necesse est hiatus compleantur, acies redintegrantur; idque munus est nobiscum ex aliis nationibus consentientium, quorum studio industriaeque bene credimus. Si horum unusquisque unum socium novum adduxerit, phalanx nostra statim restituta fuerit, imo numero aucta. Eia igitur!

Quod ad nos in re attinet, licet impensis oppressi, subnotationis pretium in annum MCMXL immutatum reliquimus, nempe in Italia libell. 15; pro ceteris universi orbis nationibus summa, quae italicas libell. 30 exaequet. Communi vero huic subnotationi additur altera, quam *adiutricem* appellare consuevimus, duplicato utriusque consociationis pretio. Inter *Patronos* autem Commentarii adscribentur qui summam Italicas libell. 100 exaequantem miserint, vel socios novos quinque inscripserint.

Praeterea qui integrum ALMAE ROMAE commentarii collectionem, ab anno scilicet MCMIV ad annum MCMXXXIX inclusive, sibi cupiant, mittant libell. 700 si in Italia; pretium duplicatum, libell. nempe 1400, si apud exteris gentes.

Pecunia autem omnis solvenda erit sive directe apud doctorem JOSEPHUM FORNARI, « ALMAE ROMAE » Moderatorem, Romae, « via del Governo Vecchio, 96 »; sive-idque fortasse exteris incolis expeditius hodie fiet – indirecte per « Typographiam Polyglottam Vaticanam (Città del Vaticano) », vel per bibliopolam aliquem, aut aliquod suae civitatis Romanum Collegium, vel nummariam mensam exterarum civitatum in Urbe procriptionem habentem.

Denique has de subnotatione leges in mentem sibi quisque revocet:

1) *Consociatio sub anni exitum non retractata pro redintegrata habetur.*

2) *Qui ALMAE ROMAE specimina habuit, neque post fasciculos tres acceptos — (quod nullo impedio facere poterat; quae enim a publico cursu tradita recusantur, gratuito ea mittenti restituuntur) — tamquam socius valide reputabitur, ideoque ad solvendum annuae consociationis pretium tenebitur.*

MYSTERIA RERUM

Carmen Iosephi Morabito in certamine poëtico Hoeufftiano ann. MCMXXXIX magna laude ornatum

Sidera, quae immensi tenebrosa silentia caeli
huc illuc celeri tranatis plurima lapsu
eque polo medio petitis certo agmine septem
stellarum cursus metuentes aequore tingi,
udis ut quandam campis sub nocte silenti
innumeræ obscuras luces lampyridis umbras
pungunt seque umbris post tantula lumina mer-
gunt,
sic tenui fulgore statim spatia alta secatis
inque sinu noctis raptim vanescitis imae.
Hic solus, taciti deserto e vertice collis,
quae magna ante oculos intentos undique ful-
gent
suspensumque animum quadam formidine com-
plent
atque arcant, specto (nictantia sidera caelis
hic ibi scintillant), volucris dum labitur hora.
At quae per sudum apparent caelumque pro-
fundum
findere vel minimo tractu minimave per ae-
thram
luce coruscantem praelongum ducere sulcum
miramur, quae diva manus propellit et urget?
Ex quo longinquo caelorum limite pulsat
mundi iter immensum motu properante pera-
grant?
quove ruunt? flexisne viis, quod nunc cita fin-
dunt,
quando iterum spatium post tempora longa se-
cabunt?
Heu, ter felices, qui, quamquam debita morti
corpora sortiti, diva ceu mente per omne
aethereum mundi limen sine fine volantes,
cunctarum vigiles rerum mysteria tentant:
queis ex corporibus constant tot sidera, quan-
tum
hinc tantae distent moles, qua lege vagentur
stellae, quae spatii tantummodo puncta videntur
tangere caelorum; num demum turbine currant
ut post immensum tempus per inane volutae
olim sese inter collidunt, fragmina et inde
mundorum saliant per concava vasta novorum,
an certo semper procurant tramite, diva

quem Mens aeterno rebus signavit ab aevo.
Omnia scrutantur; sed, postquam mente sagaci
cuncta pererrarunt, redeunt telluris ad oras
atque hanc magno animo penitusque ia-
centem
vallem despiciunt, odiis ubi tristibus acti
tam flagrant homines ut caeco pectore ferrum
in fratres acuant acrike cupidine condant.

Quam felix, magnae raucis clamoribus urbis
qui spretis arcana studet perquirere rerum,
vita unde innumeris veniat viventibus utque
germina paulatim crescent et montibus altis
arbor frondescens cum saevis proelia flabris
misceat, ingentem quae multa per aera currant,
unde tremat tellus et quae maculosa minutetur
terrigenis facies solis, quid forte loquuntur
tam procul inter se tacitis distantia semper
sidera colloquii, ut vasta per aequora mundi
nescio quid volitans societ loca dissita vincis.

At vos, parrhasias labentia lumina ad ursas,
in tenebris noctis lentas discurrere in horas
plura oculis contemplor avens, totusque videtur
hinc inde imbre polus rutilante nitescere lucis.
Anxia prosequitur vos mens, convexaque caeli,
corporis obruptis, obstant quae claustra, re-
currere percupiat, si noverit unde profecta
mira manus quaedam per tanta silentia pellat.

Tantillae moles, solem, qui maximus almo
omnia collustrat fulgore atque omnia semper
vivificat radiis manantibus undique in orbe,
vos, circumvectae immani ceu turbine, amoris
caeca velut rapiat vis, cingitis usque. Volatu
quodsi praecipiit tellus (caelestia regna)
Terra volutando se raptim, prona peragrat
atque ambit solem, Luna comitante, remotum)
vos vi forte trahat, qua corpora cuncta trahunt
aeterno in spatio, vacuas sine pondere massas
aeris urgetis. Via fit vi. Obstantis auris
obstat et ipsa, suo veloci percita motu,
moles; innumeræ scintillæ hinc inde resul-
tant,

inque fuga longum fulgorem pone relinquit,
quo loca cuncta poli raptim tenebrosa secantur:

convertunt homines trepidantia lumina caelis.
Maior vis terrae fugientes attrahit: ecce,
aetheris ut liquidi massa obstat spissior, ignis
ex motu augetur, grandescit, phoebus ut alter
extiterit subito caeli per opaca silentis.
Inde statim longo turbantur cuncta boatu,
ictaque terrifico subsistit terra pavore;

anxia corda tremunt, immotaque lumina per-

[stant,
fragminibusque pluit cendentibus atque coru-
[scis,
queis nuper magnum licuit volitare per ae-

[thram.

Sin, quae arcana iubet celeres vis findere
[stellas
caelorum spatium vim semper ad ima trahen-

[tem
vicerit ut, leviter detorto tramite tantum,
aetheream fugiant volitanti pondere massam
compressam, rapido vastum per inane volatu
usque pererrabunt ullo sine nomine, lucis
expertes, circa radianti lumine solem.

Noverit at quisquam quo tendant?... rursus a-

[pert
longum post aevum caeli tranquilla secabunt?
an minimae moles, permagnis molibus olim
allectae, collabentur, mersaque sub atris
alterius mox visceribus, nova fata reposcent?
an demum, ignitis consumptae viribus, omnes
terram conspargent, pulvis tenuissimus, arctam
huc illuc sensim motus spirantibus auris?

At quid erant primum longinqua ab origine
[mundi?

quid sol? quid Tellus, quae, sese cardine ver-

[tens
ipsa suo, solem cingit? quae ignota Dei vis
impulit has moles, semperque impellit anhelos?
quidve comes terrae, quid candida Luna, ri-

[genti
quae compressa gelu mortique simillima aman-

[tem
aeterne sequitur?... Suspenso pectore solus
sidera dum cerno tot se volventia caelo,
heu, quam multa velim tacita mysteria menie
pertinentare, tenent arctis quae pectora vinclis!
Nonne ingens Tellus, errantia sidera longe,

Lunaque et ipse sua Phoebus qui cuncta gu-
[bernat

lege, informis erat, cum vix primordia rerum
diffuerent spatiis passim sine fine remotis,
caecaque congeries? Percurrit inania mundi
dum suspensa, alia collisa est mole vaganti?...
Omnia contremuere, et vasta silentia caeli
en alias, ictu rescissas, fragmina mille,
dissultare simul, dum mille incendia serpent,
et simul — horrifico se volvunt turbine — in

[aethra
dependere suo viderunt pondere massas.

Sed fors, quae medius sustentat corpora
[Phoebus,

et Phoebus primum (postremo limite soles
innumeris ardebat immota lege vagantes)
nil nisi vasta, rufis fuerant congestaque moles
immensusque globus nebulaeque simillimus a-

[trae;

qui tamen aeterno, divinis viribus actus,
intus dum fervent rapido primordia motu,
occiduum versus caelum se vertere cursu
pergit. Particulae currentis in aethere mundi,
quaeque sui ipsius correptae vorticis ictu,
concrevere diu; magis at quo maxima moles
tempore durescit, gravius quo pondus eundo
fit, massa, exterior quae corruit, effugit axem
atque, perosa locum medium, mox spissior ex-

[tat

e latere; interea sensim decrescit utroque
vertice se tenuans. Externa ubi corpora, quae

[se
circuit immanis volvabant turbinis instar,
orbis quae ad medium retinens vis cuncta tra-

[hebat

nequivit tanta fugientia mole tenere,
dissita quaeque sua victricia sede, remotum
haec petiere locum vacuum suspensa per ae-

[thram:

longa diu exarsit flammaram semita linguis.
Singula nam moles (coeuntes quippe profundis
visceribus partes, quae inter se allidere semper
ac trahere inque vicem subito se impellere motu
ignoto gaudent, horrenda incendia torrent)
ignibus horrendum furiantibus undique flagrai,
nilque patet nisi correptus globus ignibus altis.
Stella Iovis secuit sic regna caelestia, Martis,

Mercurii, Veneris, Terrae, Saturnus et ille,
anulus immensus cui mollia vincula nectit,
Lunaque et innumerae minimaeque hinc inde

[ruentes,

caelorum ut tenuis pulvis, sine nomine moles.

Orbe sed in medio, quae maior manserat, etsi

partibus orba suis, vortex quas fregerat, ignes
urgebant longe maiores undique massam:

omnes lustrabat medius Sol flammeus orbes
Aethereo moles ardentes frigore tactae

concrevere magis; currebant semper eodem
perpetuo, Solis contentae pondere, motu;

partibus extremis sed post deferunt ingens
aestus... Parva quidem spatiis proiecta renrotis

Terra pererravit nimbis agitata per aevum
aeternum: faciem lambebant sulphura et ignes
atque intus saevo certamine cuncta ruebant

seque illidebant longo quassante boatu,
dum quandoque, soli perrupto cortice summi,

dirae exundabant candens fluminis undas
amplaque obumbrabat graveolentis concava fumi

horrens velamen. Sed, decrescente calore,
telluris facies durescit tempore, cortex

durior efficitur, totamque agitabilis aer
obducit. Tonitus, — misceri immensa videntur

proelia — terrifici resonant quassataque nutat

massa recens: atri pavidis vexantur abyssi
semper enim furiis, quod prima elementa coa-

[cta
fervent, luctantur certantque obrumpere clau-

[stra.

Post ea, cum terrae facies frigesceret, uidi
exurgunt calido paulatim e viscere montes;
tum mare, limitibus contentum denique certis,

caeruleas crispas zephyris fluitantibus undas,

aut longum rauco cum murmure littora tundit.

Informem interea massam dum frigora ten-

[tant,
terrifico quandoque tremunt dum cuncta fra-

[gore,
urget enim vis dira sinu compressa furtive,
per montes primum, subiecta per ampla loco-

[rum
coepere herbarum viridi succrescere amictu

semina, divina manuum fors consita iactu,
arboribusque novis texere cacumina montis.

Maximus immensis in silvis truncus ad auras

erigitur, iactat resonis qui sibila ventis,
et spissae filices, frutices, virgultaque celsa

arpa tegunt calido telluris sole vigentis
eque sinu patulis praebentis robora truncis.

Intereunt silvae saeculis labentibus altae
inque loco illarum maiores tempore silvae

frondescunt virides; effusus defluit imber
atque effrenato descendunt flumina cursu...

Post vero aestatem perlongam, frigora brumae

perlongae totum mundum domuere iacentem.

non modo culminibus celsis micuere pruinæ,
sed glacie arctoæ manarunt fluminis instar
valles; nunc lapides rupesque hinc inde tenacis
ostendunt, aevi post tantum, signa laboris.

Frigora deinde orbem paulatim saeva relin-

[quunt
et loca verticibus repetunt subiecta; tepenti
tunc aura foliis sese induxit tenellis
culmina silvarum, Phœboque nitentia prata
undarunt teneris, dum ventus murmurat, herbis,
atque odor insuetus laetus volitavit in oris.

Et iam per campos, in montibus inque pro-

[fundis
gurgitibus pelagi, primum per aperta polum-
[que
tum genus est ausum se animantium ostendere.

[Serpit
horrens hoc squamis, illud per caerulea pennis
se infert praepetibus, fuscis tum viscera ma-

[gnum
in tenebris aliud commoti findit abyssi:
quorum nonnumquam suspenso fragmina corde
hic ibi, tentamus dum forte ligonibus agros,
post saecla inspicimus, vestigia parva, stupen-

[tes!

Cuncta tamen, caelo mutato, animantia prisca
temporis occubuere, genusque occipit in orbe
prono monstrorum mirabile pandere. Tandem

ast ubi tantillum visum regnare quietis,
post tot dirorum viventum funera, tutus
cum circum orbis erat regique paratus habendo,

praeditus in terras caelesti mente animoque
est homo demissus: sublata fronte supernas
prospectat sedes, splendid cui lumine ocelli,
unde patet diva qua natus origine vivat.

Tum primum casulas, tutantes corpora ab im-

[bre,
ipse sibi fecit; mentis vi denique nisus
et manibus domuit per terras monstra, supinas-

[que
edidicit putres sulcis proscindere glebas.

Imperia atque urbes sapiens dein excitat atque
parva premens gradit generis vestigia prisca.

Montibus ille catus pertentat viscera, caelum
amplum, dinumerans stellas, magis usque per-

[errat;
non sibi concessa pennarum remige et alis
aethera transmittit, queis nescio nubila monstris
scandit, despiciens humiles quae pondera terras
aëris immensi vacuo velamine cingunt,

verbaque per spatii iactat fugientia regna ...

Sed, licet ignoti tot vincula fregerit, arctas
quam multa obducunt hominum mysteria men-
tes!

Plura quidem novit qui, pressus pectora rebus
quas nullus novit, peracuta mente acieque
instet vestigans et, limina nigra sepulcri
tacturus, gaudet, si caeli claustra recludat,
corpore et elatus spatii per summa pereret
omnia contemplans oculis incognita nostris ...
Tempus erit, cum multa homines fortasse vi-

[vitas]
quae modo suspensas mentes mortalibus an-

[gunt:
num, velut in terris, animantia corpora in altis
sideribus degant, tenebris quid agatur in atris
telluris, liceatne astrorum carpere voces
in spatiis forsan fluitantes flamme caeco,
num ventorum homines sibi subdere robora

[possint
et maris horrisoni, et quae, rupto cortice, ab

[imis
visceribus terrae iaculantur in aethera magno
ignes et cineres liquefactaque saxa boatu;
num vacuum valeant alis transmittere caelum,
an, velut extiterint quae animantia debita fatis,
et genus humanum paulatim decidat ipsum,
progeniesque alias, mutato sidere, terra
mox vetus excipiat. Cum, incerto momine flu-

[tans,
illa tremit, subitoque fragor tonat unica, late
unde ruunt urbes deiectae hominumque labores
sanguineaque homines pereunt tristisque ruina;
cum magna ora vomunt fractis e montibus ignes
sulphureos, nebulas lapidesque et flumina saeva,
nimbis tempestas strigunt cum pectora et omne
obducunt caelum rapidis nigra nubila ventis,
ignitus faciem variis cum Phoebus et amplis
ostendit maculis infectam; sidera forte
si se fragminibus quo nescio numine frangant,
vivida caelorum cum concava saepe videmus
tantillamque hominum suspensam currere ter-

[ram,
quodam confessim gelido tum frigore pectus
afficitur, mens ipsa stupet, mirandaque passim
prospectant oculi vigiles ... Tunc usque videamus
quaerere quae tandem cunctis sit rebus origo,
in gyrum vertat quae tantas vis fera moles,
quidve petant, quae diva regat mens omnia,

[finis
qui tandem fessam maneat post tempora ter-

Haec sibi mens quaerit, trepidusque invadit
[anhelam

horror. Fata homines, saeclis labentibus, ipsos
scilicet expectant et magna oblivio rerum
obrueat imperia atque urbes, lumenque virique
omnes ut tenues nebulae quandoque peribunt.
Omnia Mors diro compressa tenebit amictu:

non hominum voces, pecudum vox nulla fre-

[mentum
desertae rumpent tacitura silentia terrae;
arboribus montes non, heu, quibus ante, te-

[gentur,
nec praecips torrens e montibus excidet imbre,
litora nec tanget iucundo murmure pontus.

Horrida fors glacies, Mors omnia tristis ha-

[bebit,
terraque languentem solem circumdare perget
continue, velut umbra sui, sine fine per ae-

[vum ...
An magna tandem vi ponderis incita Tellus
incident in solem, prius unde volaverat, atque
confestim — horrendum! — miscebitur ultra-

[que moles?
In spatiis rursum contusae incendia tantae
moles conficient, nova vis ardebit utriusque,
et forsan rursum, iactata per aethera vastum,
ex functis vivi volitabunt fragmina mundi,
ut cymbae Oceani quae aeterni marmora cur-

[rant.
At vos, immensi, fugientia sidera, semper
plurima transtis tenebrosa silentia caeli:

maior adhuc numerus fieri, dum specto, vide-

[tur.
Nigror umbra subit: fessis mortalibus ater
somnia dat Morpheus tacito perblanda susurro.

Ipse sed aero de vertice — frigidus horror
nonnumquam subito tremefactos occupat ar-

tus —
omnia contemplor peragrat quae sidera su-

[dum,
et mihi magna tenent pectus mysteria rerum.

In praecipiti pedem porrigit qui mensurarum
suarum limitem non attendit, et plerumque
amittit quod poterat qui audacter ea, ad quae
pertingere non valet, eripere festinat.

S. GREGORIUS.

ANNO MCMXXXIX EXEUNTE ...

Annus MCMXXXIX cum belli crepusculo
misere occidit; quod quidem bellum non
novus isque magnus populorum conflictus
intima perspicienti apparet, immo vero
finis diutinarum viresque frangentium in-
dutiarum: armaque non suscepta sed re-
sumpta videntur ad novas bellicas vices
experiendas immanis certaminis illius,
quod ortum an. MCMXIV fallacibus tantum
conclusionibus exitum habuit an. MCMXIX.
Quod itaque ultimum historiae bellum esse
debuisse concludatum est, nihil aliud nisi
primum permanentis atque renascentis
contentionis gradum hodie nobis licet ae-
stimare. Undenam hoc?

Pius PP. XII, Christi Servatoris atque
Veritatis Magistri in terris Vicarius, in al-
locutione habita Sacro Purpuratorum Se-
natui die xxiv huius mensis Decembbris
haec iustae atque honestae gentium vitae
fundamenta alte repetebat:

I — Ius vitae atque libertatis cuiusque
nationis, magnae vel parvae, potentis aut
debilis, tuendum est. Voluntas vivendi pro
quavis natione nunquam idem esse debet
atque capitis sententia in alteram. Quum
haec iurium aequabilitas excisa, aut laesa,
aut in periculum adducta fuerit, iuris ordo
refectionem exigit, cuius modus et ampli-
tudo non gladio aut arbitrio suis tantum
commodis inserviente statuendum est, sed
iustitiae normis mutuaque aequitate.

II — Ut ordo ita constitutus tranquillitatem
diuturnitatemque, verae pacis car-
dines, obtinere possit, nationes gravi man-
cipandae sunt ab augendorum in dies ar-
morum servitute, simulque a periculo ne
manuum vis, potius quam iuris, tutelae
inserviat.

III — Humanae sapientiae praeceptis
consentaneum est, ut in quavis gentium
consuetudinis restitutione a singulis par-
tibus, quarum intersit, ex lacunis superio-

risque temporis mendis consequentia in-
ferantur; utque in creandis reficiendis
gentium institutis, quorum munus amplis-
simum item atque difficillimum, gravissi-
morumque periculorum plenum est, at-
tentate perpendantur quae de nulla utilitate
aut vitioso similius priorum consiliorum
ministerio ex rebus atque usu forte mana-
verint. Quum autem humanae infirmitati
tam arduum sit, imo fere impossibile, om-
nia praevidere, ac, dum pacis negotiatio-
nes peraguntur neque animis a concita-
tionibus acerbitatibusque vacuis esse licet,
de omnibus cavere, iuridicorum coetuum
institutio, qui summam praestituri sint
fidem de stabili et certo conventionum usu,
quumque opus fuerit de earumdem retrac-
tatione atque emendatione, summi mo-
menti est ad pacis condiciones honeste ac-
cipiendas, earumdemque vulnerabilityes et
interpretationes ex arbitrio et ab una parte
factas vitandas.

IV — Maxime vero, si melior Europae
ordo exquiratur, attendendum est veris ne-
cessitatibus iustisque petitionibus tum na-
tionum ac populorum, tum minorum ethni-
carum stirpium; quae quidem petitiones,
ni semper stricto iuri condendo sufficient
quum foedera recognita atque sancta, vel
alia iuris capita iis obstantia vigeant, be-
nevolam tamen perscrutationem meren-
tur, ut per vias pacificas iis obviam pro-
cedatur, et etiam, si necessitas postulet,
per aequam, sapientem concordemque foe-
derum retractationem. Aequabili sic inter
nationes compensatione restituta, restitu-
tisque mutuae fidei firmamentis, multa
ad vim adhibendam incitamenta coerceri
poterunt.

V — Verum instituta, vel optime con-
nexa, numeris suis non absoluta evadent
irritaque demum reddentur, nisi qui po-
pulorum sortes moderantur ipsique populi
se magis magisque pervadi sinant animo
illo a quo uno vita, auctoritas, obsequium
scriptis inter gentes pactionibus manant;

animo nempe per intimum acremque redenda rationis sensum statuta humana di metente atque pensitante iuxta sanctas firmissimasque divini iuris normas: fame illa atque siti iustitiae, quam inter beatitudines Christus in Montis oratione retulit, habetque tamquam naturae positum fundamentum veri rectique officia; amore scilicet universo illo, compendio atque termino ultimo species et formae christiano animo conceptae; ideoque pontem quoque insti tudente vel in illos qui bono carent cum eadem nostra fide participandi.

Atqui si huiusmodi principia ad ea quae anno hoc MCMXXXIX facta sunt referamus, nemo non videt quomodo ad haec ventum sit, atque facile sibi persuasum habebit a tot tantisque diverticulis flexionibusque ad rectum cursum esse tandem aliquando re cedendum, si volumus ne bellum ab ortu ad occasum iam flagrans et in dies longius latiusque profluere minitans, quae a Christiana humanitate parta fuere et adhuc su persunt, funditus in humani generis exi tum evertat; verum ut haec crastino diei prospectum significant, atque iter aperiant novae gentium universitati, sacrificio re creatae, et cum supremis morum Christianis legibus omnino compositae, ad quas Supremus earum nunc Interpres unus ite rum homines revocabat.

P.

Qui ex deteriore factus est melior, caveat de acceptis virtutibus extollit, ne gravius per vanam gloriam corrut, quam prius per lapsum vitiorum iacebat.

ISIDORUS.

Nulla ingenia tam prona ad invidiam sunt, quam eorum qui ingenium ac fortunam suam animis non aequant, quia virtutem et alienum bonum oderunt.

T. LIVIUS.

DE LATINI SERMONIS NOTIS SINGULARIBUS¹

De coniunctione quae plura verba regit

Coniunctio quae plures propositiones subiectas regit semel tantum exprimi solet.

EXEMPLA: Posteaquam victoria constituta est ab armisque recessimus, erat Roscius Romae frequens (CIC., *Rosc. Am.*, VI, 16)

— Antequam opprimit lux, maioraque hostium agmina obsepiunt iter, per hos qui inordinati atque incompositi obstrepunt portis, erumpamus (TIT. LIV., XXII, 50)

— Quum inambularem in xysto et essem otiosus domi, ad me Brutus, ut consueverat, cum Pomponio venerat (CIC., *Brut.*, 3). — Hamilcar, postquam mare transiit in Hispaniamque venit, magnas res secunda gessit fortuna (CORN. NEP.)

— Si quidpiam nacti sumus fortuiti boni aut depulimus mali, Deo gratias agimus (CIC.) — Epaminondas, quum vicisset Lacedaemonios apud Mantineam atque ipse gravi vulnere examinari se videret, quaequivit salvusne esset clipeus (CIC.) — Quum patriam Biantis cepisset hostis ceterique cives multa e suis rebus secum asportarent, admonitus a quodam ut idem ipse faceret: «Ego vero, inquit, omnia tecum porto» (VAL.) — Si te amicus tuus moriens rogaverit ut hereditatem reddas suae filiae, nec usquam id scripserit nec cuiquam dixerit, quid facies? (CIC.) — Quum quaestor in Sicilia fuisse, iudices, itaque ex ea provincia decessisset ut Siculis omnibus iucundam diuturnamque memoriam quaesturae nominisque mei relinquem, factum est uti cum summum in veteribus patronis multis, tum nonnullum etiam in me praesidium suis fortunis constitutum esse arbitrarentur (CIC., *Div. in Q. Caecil.*, I) —

Quum, Bysantio expugnato, Pausanias ce pisset complures Persarum nobiles atque in hic nonnullos regis propinquos, hos clam Xerxi remisit (CORN. NEP.) — Quum tantis esset opibus, ut etiam invitatis imperare posset, tantum autem haberet amorem omnium Siculorum, ut nullo recusante regnum obtineret, maluit Timoleon se diligi quam metui (CORN. NEP.).

pisset complures Persarum nobiles atque in hic nonnullos regis propinquos, hos clam Xerxi remisit (CORN. NEP.) — Quum tantis esset opibus, ut etiam invitatis imperare posset, tantum autem haberet amorem omnium Siculorum, ut nullo recusante regnum obtineret, maluit Timoleon se diligi quam metui (CORN. NEP.).

De adiectivo numerali subauditio

Numeralia latina non explicantur, nisi numero peculiaris vis inest.

EXEMPLA: Ferunt duas potentissimas urbes, Carthaginem et Numantiam, ab eodem Scipione esse deletas (CIC.) — Epicurus levationem aegritudinis in duabus rebus ponit: avocatione a cogitanda molestia et revocatione ad contemplandas voluptates (CIC.) — Diversis duobus vitiis, avaritia et luxuria, civitas laborat (TIT. LIV.) — Ostendam quantum salutis communis intersit duos consules in republica esse (CIC.) — Uno bello pro patria cadentes duos Scipiones Hispania vident (CIC.)

— De tribus unum est optandum: aut facere iniuriam, nec accipere; aut et facere et accipere; aut neutrum (CIC.) — Om nino fortis animus duabus rebus maxime cernitur (CIC.) — Iniustitiae genera duo sunt: unum eorum qui inferunt, alterum eorum qui ab iis quibus infertur, si possint, non propulsant iniuriam (CIC.) — Idem quum duo faciunt, non tamen est idem (PUB. SYR.) — Duas turmas sociorum Latini nominis circumequitare moenia atque explorare omnia iubet (TIT. LIV.) — Ad duo festinans, neutrum bene peregeris (PUB. SYR.) — Crassum Sul picius volebat imitari, Cotta malebat Antonium; sed ab hoc vis aberat Antonii, Crassi ab illo lepos: istis, quum summi essent oratores, duae res maxime, altera alteri defuit (CIC.) — Caesar millia passuum decem novem murum in altitudinem pedum sedecim fossamque perducit (CAES.)

— Duabus partibus doceo te amplius fru

menti abstulisse quam populo Romano misisse (CIC.).

De constructione praedicati

Latine omittuntur voces quae substantivum sic dictum «attributum» praecedunt.

EXEMPLA: Nos reliquit (ut) heredes (PLIN.) — Antonius invictus est in Sidi cinos, vexavit Puteolanos, quod C. Cas sium et Brutos (ut) patronos adoptassent (CIC.) — (Ut) supplices aliqui veniunt miseri et calamitosi (CIC., *Mur.*, XXX, 62)

— His tantis in rebus tantisque in periculis, est tuum, M. Cato, qui non mihi, non tibi, sed patriae natus esse videaris, videre quid agatur, retinere (ut) adiutor em, defensorem, socium in re publica consulem non cupidum, consulem, quod maxime tempus hoc postulat, fortuna constitutum ad amplexandum otium, scientia ad bellum gerendum, animo et usu ad quod velis negotium (CIC., *Mur.*, XXXVIII, 83) — (Ut) viros bonos eos qui habentur numeremus (CIC., *Am.*, VI, 21) — Post, ubi nona suas aurora ostenderit ortus, (ut) inferias Orphei Lethaea papavera mittes (VERG., *Georg.*, IV, 544) — Si cognatos, nullo natura labore quos tibi dat, retinere velis servareque (ut) amicos, in felix operam perdas (HOR., *Sat.*, I, 89) — Crassum habeo (ut) generum, ait Scaevola (LUCIL.) — Epaminondas habuit obtrectato rem Menelidem quemdam, indidem (CORN. NEP.) — Multae illam frustra Tyrrhenia per oppida matres optavere nurum (VERG., *Aen.*, XI, 579) — Alma, tibi hanc, nemorum cultrix, Latonia virgo, ipse pater famulam voveo (VERG., *Aen.*, XI, 557) — Accipe, testor, diva, tuam, quae nunc dubiis committitur auris (VERG., *Aen.*, XI, 559).

S. Leonardi in Helvetia.

I. JSS.

Non sanguinis nectitudo, sed virtutis cognitio proximos facit,

S. AMBROSIUS.

EPISTOLARUM COMMERCIIUM

De « Gruppenehe »

SILVIUS ROMANI JOSEPHO FORNARI S.

Interrogationi tuae humanissimae, qua ratione latine dicerem quod germanice *Gruppenehe*, gallice vero *Groupe-mariage* dicunt, libenter faciam satis. Id e linguae latinae recentioribus peritis alii appellarent « matrimonium commune »; alii « matrimonium congregativum » mailent, alii « gregale coniugium », vel etiam « gregarium, promiscuum », aliis prorsus « interconnubium ». Ecquis aptius, concinnius?

Haud raro mihi occurrit necessitas novis utriusque iuris institutis nomina cundendi; qua in re hanc mihi posui legem, ut hinc ab indole atque anima linguae latine non discederem, inde vero quam maxime rerum naturae adhaererem (cfr. m. *De norma iuris*, tum in praefatione, cum praesertim ubi de iure corporativo atque de internationali privato quae vocant). Hanc legem hic quoque esse omni studio servandam reor.

Rem autem si quaeras, haud facile invenies. Ferunt equidem « hoc coniugii genere una ex parte plures viros, ex altera plures feminas in Terra Ignis, in Hottentotia, in Buscimannorum terra, in Polynesia, in Australia copulatos vitam communem iniisse »: sed haec non constant apud omnes; constat id unum, voces quasdam apud tribus illas nondum excultas esse usurpatas ad varios cognationis gradus significandos.

Scilicet quidam cum Durkeim opinati sunt matrimonium non esse institutum naturae, sed inventum quoddam hominis ad certa temporum rerumque adiuncta accommodatum, ut ab eodem homine obliterari possit si aliud mutata adiuncta expostulent. Id vero alienum a scientia atque a rerum historia visum est; ideoque Bachofen rem perscrutatus animadvertis non-

nulos apud populos liberos hereditatem nancisci a matre; unde effinxit origine matrem fuisse familiae centrum et caput; antea vero non viguisse nisi sexuum permixtionem. Quae Bachofeniana somnia viros doctos non admodum commoverunt nisi hunc illum; e quibus Morgan americanus, qui quum compresisset apud insulas Hawai, in Australia, eodem nomine indicari patrem et patruum, matrem et amitam, filios et nepotes et consobrinos, conclusit ibidem nullo iuris morumve discriminis permisceri simul males et feminas, vigore videlicet promixuitatem quam appellant sexum; quam sententiam scientia veri nominis ulterius progressa plane explosit. Eam ut corrigerent quidam confugerunt ad *coniugia per stirpes*, effingentes initio, et dudum apud primivos, coniugia non inter singulos coiri, unum inter marem certum certamque feminam, sed certam inter unam consortionem atque aliam, ut viri omnes certae consortionis feminas omnes una simul alterius ducerent et adhiberent uxores, atque viri omnes alterius feminas prioris, nullo singulari coniugii discriminis intra eiusdem consortionis fines. Haec coniugia appellant germanice *Gruppenehe*, gallice vero *Mariage de groupe*, vel *Groupe-mariage*.

Sed id unquam usquam factum esse non constat; certo certius non evincitur ex argumento glottologico quod superius memoravimus; nam et apud nos iuniores, saltem in vicis, solent, venerationis ergo, seniores appellare *zio* (patruum, avunculum), licet nullo cognationi vinculo continet; et longum est hic alias explicaciones persequi. Eo minus ea res evincitur lege *leviratus*, qua frater viduam fratris uxorem ducere tenetur; id enim non *gruppenehe* sed individuam familiam evincit, ut nemo non videt. Ad rem belle Lemmonier A.: « *Le mariage de groupe, tout le mond en convient, n'est plus aujourd'hui pratiqué nulle part... Ce n'est encore et*

toujours qu'une hypothèse destinée à expliquer certaines manières de classifier les degrés de parenté... ».

Sed quia somniis quoque nomina dare placet, si huic figmento quod germanice *Gruppenehe* nuncupatur latinam dare appellationem velim, nullam reperiam aptiorem quam « *coniugium per stirpes* »; quippe cetera, quae superius recensui, non sat satis apte rei respondent. Neve quis doleat quod non possit res una voce significari; quia si complura e novis nostris inventis nonnisi plurium vocum compositione possint latine appellari, quanto magis id fieri in vanis somniis figurantisque denominandis?

Ceterum num recte de nomine senserim viderint sapientiores; mihi satis est rem tenuisse; scilicet Ennius me monet: Rem tene, verba sequentur! Tu vero, in latinitate vere magister, vale, atque strenue stude, ne lingua maiorum ignavia nepotum barbarescat.

ROMA SACRA

SS. D. N. Pii PP. XII litterae encyclicae ad Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos aliosque locorum Ordinarios pacem et communionem cum Apostolica Sede habentibus. *

Quapropter ea educationis ratio, quae sacra christiana familiae saepa, divinae legis praesidio tuta, sarta tectaque non servaverit, quae eorum fundamenta subverterit, atque iter ad Christum adulescentibus praecloserit, ne *aquas in gaudio hauriant de fontibus Salvatoris*,¹⁵ quae denique ab eodem Christo et ab Ecclesia abalienationem praedicaverit, quasi in nationem vel in aliquem civium ordinem fidelitatis indicem, ea procul dubio in semetipsam damnationis poenam animadverterit, eritque statu tempore

* Cfr. fasc. sup. mens. Decemb. MCMXXIX.

¹⁵ Cf. Is., XII, 3.

ineluctabilem sententiae veritatem experta sacramentis admonentis: *Recedentes a Te in terra scribentur*.¹⁶

Opinatio illa, quae imperium paene infinitum rei publicae attribuit, non internae tantum nationum vitae et auctioribus componendis incrementis perniciosus error evadit, sed mutuis etiam populorum rationibus detrimentum affert; quandoquidem unitatem illam infringit, qua civitates universae inter se contineantur oportet, gentium iura vi firmitateque exuit, atque, viam sternens ad aliena violanda iura, pacate una simul tranquilleque vivere per difficile reddit. Ius gentium a divino iure vindicare, ut in rei publicae moderatorum arbitrio veluti fundamento unice innitatur, nihil aliud significat quam illum ipsum ex honoris sui suaeque firmitatis solo detrudere, idemque nimio concitatoque privati publicique commodi studio permittere, quod non alio contendit, nisi ut propria iura efferat, aliena denegat.

« Asservandum utique est, temporis decursu ob graviter immutata rerum adiuncta — quae, dum pactio transigebatur, nec prospiciebantur, nec prospici quidem forsitan poterant — aut integras conventiones, aut quasdam earumdem partes alteri ex adstipulantibus iniustas quandoque evadere vel videri posse, vel saltem nimio graviores evenire, vel denique eiusmodi fieri ut ad rem deduci nequeant. Quod si contingat, procul dubio necesse est tempestive ad sinceram honestamque disceptationem confugere, ut pactio vel oportunas immutationes accipiat, vel iterum omnino componatur. Sed contra, pacta conventa aequa ac res fluxas et caducas habere, sibique tacitam facultatem tribuere, quotiescumque propria utilitas id postulare videtur, eadem infringendi sua sponte, inconsulto nempe vel posthabito altero paciente, hoc pro certo debita mutuaque fide civitates exuit; atque adeo naturae ordo funditus subruitur, ac populi nationesque quasi praeruptis immensisque voraginibus invicem segregantur».

Atque pergit: « Hodie trepidi omnes malorum cumulum considerant, quem et errores simulaeque normae, de quibus explicando diximus, et ea, quae inde consecuta sunt, miserrime coegerunt. Falsae ac superbae infinitae progressio-

¹⁶ IER., XVII, 13.

nis species, quae multorum illiciebant animos, evanuerunt; iamque ingruentia ruinarum dis crimina nondum experrectos e somno ex per gefacere videntur, quasi illâ iteratâ sacri vatis sententiâ *Surdi, audite, et caeci, intuemini.*¹⁷ Quae externo ordine composita videbantur, reapse nihil aliud erant, nisi omnia invadens rerum perturbatio: perturbationem dicimus, quae ipsa morum praecepta attigerat, quum eadem, a divinae legis maiestate avulsa, omnem infecissent humanae navitatis campum. At iam non ad praeterita, sed ad futura illa tempora mentis oculos convertamus, quae ut ii pollicentur, a quibus populorum sors ac fortuna pendet — praesentibus cruentisque conflictationibus tandem aliquando pacatis — novam rerum rationumque temperationem afferent, iustitiae prosperitatique fundamento suffultam. Verumtamen numquid alia reapse et, quod praecipuum est, melior atque felicior orietur aetas? Ac nova pacis conventa, novaque inter nationes constituta ordinatio, quae huius belli finem consequentur, num iustitia aequitateque erga omnes ac redintegranti paciferoque spiritu conformabuntur, vel potius veteres recentesque errores luctuose repeat? Vanum profecto est ac fallax, quod experiendo comprobatur, e belli solummodo conflagratione ex eiusdemque exitu novum sperare ordinem. Dies, quo victoria affulget, ei utique, qui eam ad se rapuit, triumphum affert; attamen illius horae momentum, dum iustitiae angelus cum violentiae daemone contendit, non discriminare caret. Siquidem nimio saepius victoris animus obdurescit; eidemque temperantia et sagax longeque prospiciens prudentia infirmitas animique debilitas videtur. Ac praeterea popularium animorum concitatio, quam tot tantaeque factae iactrae tolerataeque acerbitates exacerbunt, eorum quoque oculos saepenumero quadam caligine obtendere vide tur, qui decernendarum rerum rationem in se recipient: eosdemque paene iubet aures habere clausas admonenti humanitatis aequitatisque voci, quae immani illo clamore opprimitur ac restinguitur: *Vae victis!* Quamobrem si in hisce rerum adiunctis consilia ineantur, exortaeque quaestiones dijudicentur, id contingere potest ut non nisi iniustitiae facinora habeantur fucata iustitiae specie. Non ex externis igitur rebus,

¹⁷ Is., XLII, 18.

non ex gladio, qui pacis condiciones imponere, non pacem gignere potest, salus civitatis oritur. Vires virtutesque, quae faciem terrae renovent, ex animorum praecordiis proficiscuntur. Novus rerum ordo, qui nationum vitam moderetur, mutuasque earumdem necessitudines temperet, dirigat — quum aliquando immania certamina saeva que atrociates conquierint — non iam fluxis illis, quasi infidis mobilibusque arenis, suffulciatur normis, quas nimium invexerit ex arbitrio privatae publicaque utilitatis studium, sed inconcuso potius firmissimoque naturalis iuris divinaeque revelationis fundamento subnixus consistat. Indidem enim legislator illius aequilibritatis rationes illamque suscepti officii conscientiam ac prudentiam hauriat, quibus praetermissis, facile profecto est statutos terminos non agnoscere, qui legitimum ab iniusto potestatis usum discernant. Hoc tantum agendi modo latae ab eo sententiae intima firmitudine, nobili dignitate religionisque sanctione fruuntur; non vero immoderatae sui cuiusque commodi affectationi animorumque cupidinibus inservient. Etenim si mala, quibus hodie hominum genus laborat, ex inordinatae etiam scatent rei oeconomiae perturbatione, itemque ex concito illo certamine, quo ad magis aequam contenditur bonorum assignationem, quae quidem mortalibus Deus diligitus est ut se sustentent seseque ad civilem progressionem provehant; at certissime omnino patet eorumdem malorum radicem altiore esse, quippe quae ad religionis fidem et ad initas in ordine morum opiniones susceptasque normas pertineat, quae profecto ea de causa corruptae ac pessumdatae sint, quod populi ab honestatis principiis et ab christiana fidei christianaque doctrinae unitate, pedetemptim digrediantur, quam olim indefatigabilis ac benefica Ecclesiae opera provexerat. Quamobrem nova hominum institutio ac reformatio, ut suos queat edere fructus, religionis praesertim spiritu imbuatur oportet; a divino igitur Redemptore, veluti ab necessario capite, oriatur, integra iustitia actuose temperetur, caritate denique consummetur ac perficiatur. Hanc vero efficere animorum renovationem, cuius rationes cum mutatis temporum condicionibus mutatisque hominum necessitatibus exaequari debent, potissimum materni Ecclesiae muneris officium est. Enimvero, quam eidem divinus Conditor commisit, Evan-

gelii praedicatio, qua veritatis, iustitiae caritatisque praecepta hominibus traduntur, itemque studium eo contendens ut eadem praecepta firmas in animis et altas radices agant, haec quidem tam apta ad assequendam pacem, tam nobilis ac frugifera opera est, ut nihil aptius ac nobilius, nihil fructuosius haberi possit».

Intimo solacio caelestique gaudio perfundi se Pontifex profitetur, atque cotidie summas Deo optimo persolvere grates, dum in omnibus catholici terrarum orbis regionibus praeclera ac luculentissima exempla cernere fas est incensi illius christiani studii, quod ea omnia, quae nostra haec aetas deposita, animose aggreditur, quodque nobili nisu et propriam cuiusque adipiscendam sanctimoniam curat — quod primum ac praecipuum est — et, ad augenda divini regni incrementa, apostolatus incepta atque opera provehit. Memorat in hisce habitos passim Eucharisticos Conventus, atque adiutricem laicorum hominum operam qui in Catholicae Actionis ordinibus ad sui officii suique munieris conscientiam actuose informantur, ita quidem ut sacerdotum opera, impar saepenumero ac praepedita, feliciter ab iis substituatur atque compleatur. «Apostolicus hic labor, ex Ecclesiae afflatu ac normis exantatus, ea ratione laicos homines quasi Christi administratos consecrat, quam S. Augustinus luculenter explicat: *Ubi ego sum, ibi et minister meus erit*, nolite tantummodo bonos Episcopos et clericos cogitare. Etiam vos pro modo vestro ministrare Christo, bene vivendo, eleemosynas faciendo, nomen doctrinamque eius, quibus potueritis praedicando, ut unusquisque etiam pater familias hoc nomine agnoscat paternum affectum suae familiae se debere. Pro Christo et pro via aeterna suos omnes admoneat, doceat, hortetur, corripiat, impendat benevolentiam, exerceat disciplinam; ita in domo sua ecclesiasticum et quodammodo episcopale implebit officium, ministrans Christo, ut in aeternum sit cum ipso». ¹⁸

Ab hac quidem actione argumentum Pius XII sumit ad enucleanda bona quae hominum societati obvienta sint, si ubique gentium Ecclesiae, iustitiae caritatisque magistrae, libera illa agendi facultas tribuatur, cuius ex divino

¹⁸ In Ev. Ioa., tract. 51, n. 13.

mandato ius eidem est indubium ac sacrosanctum. Neve quis dicat leges, quibus Christianorum vita regitur ac genuinae germanaeque humanitatis praecepta sibi invicem obstar; communi, e contra, mutuoque praesidio inter se adiuvant. Atqui Christianae Ecclesiae opera magis in praesens necessaria videtur quam unquam alias; quandoquidem experiencing edocemur externas solummodo rationes, humana praesidia atque ea omnia, quae politica periclitatur disciplina, gravissimis malis quibus homines afficiantur, efficacia non posse lenimenta praebere. «Haud pauci igitur, quum fractos noverint dolore summo hominum nisu, eo spectantes ut tempestates compescant atque coercent, quae civilem cultum humanitatemque subvertere contendant, oculos ex perrecta spe ad Ecclesiam, veritatis caritatisque arcem, et ad hanc Beati Petri Cathedram erigunt, unde intellegunt eam restitui posse religionis moralisque disciplinae unitatem, quae superiore aetate mutuas populorum necessitudines tutas ac pacatas consistere iusserit. Ad quam quidem unitatem tot homines, a quibus nationum fortuna pendet, incenso respiciunt desiderio, quum continenter earum rerum fallaciam experiantur, quibus tantopere olim confisi erant; unitatem dicimus, quam impensis votis studiisque innumera Nostrorum filiorum agmina expetunt, qui *Deum pacis et dilectionis*¹⁹ cotidie comprecantur; unitatem denique, quam non pauci nobiles animi, a Nobis seruisci, praestolantur, qui quidem quum esuriant ac sitiunt iustitiam et pacem, ad Petrianam Sedem oculos convertunt, ab eaque consilium, lucem opperuntur. Ii siquidem Catholicae Ecclesiae inconcussam agnoscent profitendae fidei vitaque christianis praeceptis componendae firmitudinem per viginti paene saecula comprobata; itemque arctissimam agnoscent unitatem ecclesiasticae hierarchiae, quae, Apostolorum Principis successor obstricta, evangelicae doctrinae veritate mentes actuose collustrat, homines ad morum sanctitudinem dirigit, atque dum omnibus materno animo indulget, stat tamen impavida vel acerrimos cruciatu ipsumque martyrium oppetens, cum hisce verbis omnino rem decernere oportet: *Non licet!*».

Haec tamen Ecclesiae actio Christi doctrina

¹⁹ Cf. II Cor., XIII, 11.